

Granby kvarnstuga

- [på kartan](#)
- [bildsida](#)

Min barndomstid vid Granby kvarn

Av Britta Bergfors

=>[Bildtext](#)

Jag vill berätta lite om min barndomstid, jag växte upp som sladdbarn, mina syskon närmast i ålder var tvillingarna 7 år äldre än jag. På så sätt hade jag en mycket trygg barndom. Våra föräldrar var ärliga, arbetsamma, gladlynta människor, snara till skratt. Far var mjölnare vid Granby kvarn och såg, som

ägdes av Henning Gustafsson i Granby. År 1919 kom våra föräldrar till Granby kvarn, de hade då 5 barn. Det första året drabbades de av en stor sorg då en av pojkarna endast 4 år gammal gick bort i difteri. 1921 föddes tvillingarna och sedan jag 1928. Mycket arbete för såväl kvinna som man. I anställningen ingick att vi fick ha såväl ko som kalv i den lilla ladugården och i regel 2 grisar i svinhuset och 15 – 20 höns. På somrarna gick korna på bete i skogen men så småningom blev det så att inga kor fick gå på skogen, men då fick vi ha dem på bete i en inhägnad utanför Holmboda (som även tillhörde Granby gård).

Det var ett helt annat samhälle då än vad det är idag, självhushållning var nödvändigt. Det fanns el-ljus såväl i stugan vi bodde i som i kvarnen, men ej i uthusen. Där fick vi använda "Fenixlykta". Vatten såväl till bostad som ladugård fick bäras in. Vår mor skötte om mjölkning och det mesta av arbetet i ladugården, svinhuset och hönshuset.

Far skötte arbetet i kvarn och såg men fanns ju alltid i närheten. Bönder eller deras drängar och torpare kom till kvarnen med sina säckar med säd som skulle malas, alla efter häst, först i slutet av trettioalet kom en del med traktor. Många for lång väg och väntade medan far malde, många blev bjudna på kaffe i vårt stora kök. På somrarna odlade vi grönsaker och potatis i den lilla täppan som fanns utanför stugan, vi hade även rätt att få sätta en viss mängd potatis på gårdens mark.

Den dag vi kunde släppa i vall korna var en stor högtidsdag tyckte jag, då var alltid far med och när vi kom hem satte vi oss på berget utanför sågen och far täljde visselpipor av rönn som vi fick blåsa i. Jag minns dessa dagar som soliga och varma och att vi fick ta av såväl det förhatliga livstycket som långstrumpor som man hade på den tiden.

Vi hade i regel någon höna som låg på ägg och ruvade, en glädjens dag var då äggen kläcktes och små gula kycklingar kom. Mot hösten slaktades de halvstora tupparna och blev bjudmat när kusinerna från Stockholm kom. Det var alltid liv och rörelse, vid helgerna kom ofta släktingarna från Stockholm ut. Det var endast 3 mils cykeltur från stan för de unga, de äldre åkte Roslagsbanan. Jag minns att det fanns en tunna med sill och en "fläsktina" i boden. Det var ju nödvändigt om man skulle mätta alla hungriga barn. På den tiden bestod mathållningen av sill, fläsk, gröt och pannkaka.

2002 (foto: Peter von Schoultz)

Inför vintern gällde det att ha samlat ihop så mycket hö som möjligt. Far gick och slog gräs i alla möjliga trädgårdar och det fanns även små åkerlappar utanför en del hus där vi fick ta vara på gräset. Vi barn fick hjälpa till att räfsa, de äldre bröderna hjälpte till och hässjade. På vintern var vi tvungna att köpa ett och annat lass hö och halm till korna.

För kvinnorna på den tiden var det mycket arbetsamt med tvätten i synnerhet under höst och vinter, det fanns inga tvättmaskiner då. På vår och försommar gick det väl an när det fanns bra tillgång på vatten. Far hade lagt en vattenledning från en stor grop nedanför berget ner till tvättstugan (en nedlagd smedja). Tvätten kokades i en stor pannmur och sedan borstades varje plagg med rotborste på en bräda, även lakan, örngott och handdukar. Sedan sköljdes tvätten noga och hängdes ut på streck i hagen om vädret tillät. Men de perioder det inte fanns vatten nedanför berget fick vi dra upp vatten i 50 liters flaskor från brunnen utanför stugan vi bodde i.

2002 (foto: Peter von Schoultz)

Den 9 december skulle lutfisken läggas i blöt. Far hade sågat den torra sejen i lagom stora bitar, vi samlades alla framför spisen i köket beväpnade med varsin tång och flådde den torra fisken som sedan lades i blöt. Det var mycket arbete inför julen, grisen skulle slaktas, korv stoppas, paltbröd bakas, blodpudding skulle göras i ordning, sidfläsket saltas in, skinkan skulle läggas i saltlake och tas fram några dagar före jul och anrättas i ugnen. Bröd skulle bakas. Stugan fejades från golv till tak. Det var stor högtid när man fick följa med far till skogen och samla mossor, ris och lummer och klä ljuskronan med röda band. Den hängdes sedan upp kring taklampan i köket över matbordet.

På julaftonens morgon när jag vaknade doftade det så gott och rent, i de flesta fall nya trasmattor över det nyskurade trägolvet, doft av saffransbröd och pepparkakor. Sedan togs julgranen in, kläddes med levande ljus och hemmagjorda papperskonfekter och små korgar av glanspapper. Fram på dagen kom mina äldre syskon hem till dopp i grytan. På kvällen massor av mat och sedan julklappsutdelning.

Julen var en arbetsam högtid för mor med ansvaret för all mat och dryck, min äldsta syster och en av mina bröder hade hunnit bilda familj, alla samlades hemma. Mor hade en bror som var ungkarl och han firade alltid jul med oss. Åren mellan 1934 och 1939 bodde även morfar hos oss, men med gott humör och samarbete gick allt väl.

Mor sydde alla kläder till oss barn, först till konfirmationen köptes kläder.

Inför skolavslutningarna kunde man vakna mitt i natten av ljudet från symaskinen. Mor sydde nya klänningar till oss flickor, byxor och skjortor till pojkarna. Så var det säkert i många barnrika familjer på den tiden.

2002 (foto: Peter von Schoultz)

Granby kvarn & såg troligen
 1937. Främst m hästen arbets-
 karden Helge Öhman, Granby, rikt bak
 i hatt chefen Werner Hedlund,
 th i hatt & hängselbyxor stubb-
 läggare Georg Lundin, Orkestaby
 friv hjälpsägare Einar Fröman &
 brodern & hjälpkantaren Elis Fröman,
 timmerframtägare Axel Karlsson alla
 tre bodde i Markindå, vedkapare
 Karl Gran, Granby Soldattorp,
 sittande på stocken ribbtravaren Olle
 Andersson (senare Olle i Stångbergå) och
 längst bak sågaren Gustav Gran
 Granby Soldattorp. Sågningen ut-
 fördes åt riksdagsman Edvard Thorell
 Stolp-Ekeby, Frösunda